

**ZESZYTY NAUKOWE NR 6(78)
AKADEMII MORSKIEJ
W SZCZECINIE**

INŻYNIERIA RUCHU MORSKIEGO 2005

Wojciech Maleika

**Badanie bezstratnych metod kompresji danych
opisujących kształt powierzchni dna morskiego**

Słowa kluczowe: *kompresja bezstratna, struktura grid, dno morskie.*

Przedstawiono badania i rezultaty, jakie otrzymano w wyniku kompresji / rekonstrukcji danych opisujących kształt powierzchni dna morskiego z wykorzystaniem bezstratnych metod kompresji. W celu znalezienia efektywnego rozwiązania dokonywano także przekształceń zbioru danych wejściowych poprzez ich reorganizację oraz zapis różnicowy. W wyniku badań zaproponowano bezstratną metodę kompresji danych opisujących kształt dna morskiego.

Investigating the Lossless Compression of Sea-bottom Data

Keywords: *lossless compression, grid structure, sea-bottom.*

The author presents the results of experiments on compressing / decompressing the data describing sea-bottom structure by means of lossless compression based on LZ77 and PPM. In order to increase the compression ratio, the input data were transformed (reordered) and stored in a differential form. These data were then compressed in a standard way. The results lead to a proposition of a lossless compression method of sea-bottom data.

Wstęp

W dzisiejszych czasach znajomość ukształtowania powierzchni terenu dna morskiego ma ogromne znaczenie i znajduje wiele zastosowań. Przykładem może być wykorzystanie modelu powierzchni dna jako informacji do tworzenia map nawigacyjnych niezbędnych do prawidłowego i bezpiecznego funkcjonowania ruchu morskiego. Informacje te są potrzebne także przy projektowaniu budowlanych prac podwodnych, badaniu i poszukiwaniu obiektów znajdujących się na dnie morza, w hydrografii, ochronie środowiska morskiego czy też przemśle mineralnym.

W wyniku interpolacji zebranych danych pomiarowych otrzymujemy siatkę danych (tablica dwuwymiarowa) opisującą kształt wycinka powierzchni. Liczba danych zapisanych w takiej tablicy może być ogromna. Przykładowo dla obszaru 1 km², przy przyjętym rozmiarze grid = 1 m, liczba danych sięgnie 1 mln punktów. Każdy punkt w reprezentacji komputerowej jest liczbą typu rzeczywistego (zajmuje 4 bajty). Zapisanie takiej tablicy na dysku zajmie ok. 4 MB. Odpowiednio dla obszaru 100 km², będzie to 100 mln punktów zajmujących 381 MB przestrzeni dyskowej. Zarządzanie tak ogromną liczbą danych jest czasochłonne, znacznie obciąża procesor obliczeniowo, a czas transmisji danych z pamięci masowych (dysk twardy, ZIP, CD-ROM) oraz przez sieci komputerowe jest dość znaczny.

W dotychczasowych badaniach dotyczących opracowania adaptacyjnej metody kompresji danych opisujących kształt powierzchni dna morskiego przebadano stratne metody kompresji danych oparte na przekształceniu DCT [4], kompresji falkowej [5] oraz transformacie Karhunen-Loevego (KLT) [6].

Zastosowanie kompresji stratnej daje dużo lepsze rezultaty (wyższy stopień kompresji) w porównaniu z metodami bezstratnymi. W szczególnych przypadkach może jednak zająć potrzeba zapamiętania informacji o ukształtowaniu powierzchni z możliwie największą dokładnością. W takim przypadku należałoby użyć bezstratnej metody kompresji danych.

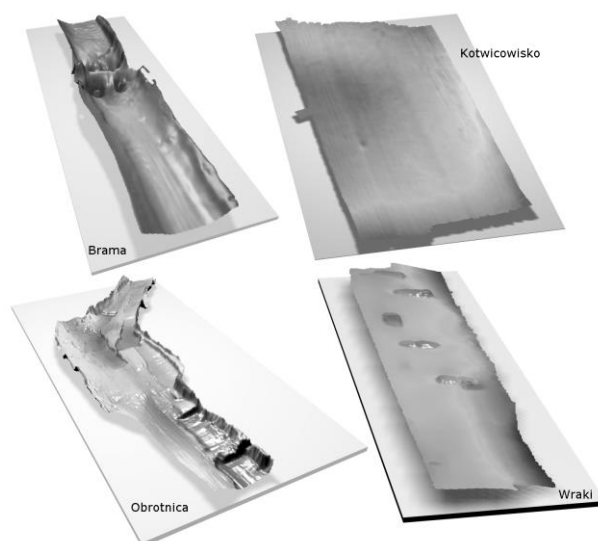
1. Charakterystyka danych pomiarowych

Wszystkie badania przeprowadzono i przeanalizowano z wykorzystaniem danych opisujących 4 rzeczywiste powierzchnie dna morskiego (rys. 1), utworzone na podstawie rzeczywistych danych pomiarowych zebranych przez jednostki Urzędu Morskiego w Szczecinie. Tabela 1 prezentuje objętość plików binarnych przechowujących powierzchnie testowe (wykorzystując dane typu float).

Tabela 1

Objętość plików binarnych zawierających powierzchnie testowe

Lp.	Nazwa	Rozmiar grid [m]	Rozmiar tablicy [punkty]	Objętość pliku z danymi [bajty]
1.	Brama	1 × 1	811 × 951	3 085 044
2.	Kotwiczowisko	2 × 2	850 × 1508	5 127 200
3.	Obrotnica	1.5 × 1.5	876 × 1232	4 316 928
4.	Wraki	0.05 × 0.05	516 × 1411	2 912 304

Rys. 1. Powierzchnie testowe

2. Bezstratne metody kompresji – badania

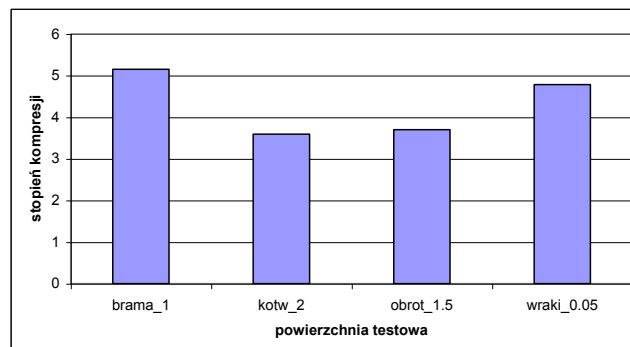
Spośród wielu znanych metod kompresji bezstratnej można wydzielić następujące grupy [2]: kodowanie długości serii, kodowanie entropijne, kodowanie arytmetyczne, kodowanie słownikowe, kodowanie predykcyjne.

2.1. Metody słownikowe

Metody słownikowe bazują na zjawisku częstego powtarzania się wzorców (wartości) w danych poddawanych kompresji. Klasycznym przykładem są dane tekstowe, w których pewne znaki lub wzorce nieustannie się powtarzają. Odpowiednim sposobem kodowania tego typu danych jest przechowywanie listy (zwanej słownikiem) często występujących wzorców. Wystąpienia wzorców w przetwarzanym ciągu kodowane są za pomocą odpowiednich odwołań do

słownika. Słowniki natomiast dzielą się na statyczne (tworzone przed procesem kompresji i nie dopasowujące się do kompresowanych danych) oraz dynamiczne (tworzone i modyfikowane w trakcie procesu kodowania, dopasowujące się do charakteru kompresowanych danych). Większość używanych dzisiaj dynamicznych metod słownikowych opiera się na analizach teoretycznych przeprowadzonych przez Jacoba Ziva i Abrahama Lempela, którzy opracowali algorytm LZ77 [9]. Metody słownikowe analizują i kompresują kolejne próbki (liczby) w zależności od ich wystąpień (częstość wystąpień pojedynczych lub kilku sąsiednich liczb). Nie są analizowane jakiegokolwiek zależności pomiędzy nimi. W wielu przypadkach sąsiedztwo fizyczne oznacza również podobieństwo wartości próbek. W przypadku danych opisujących kształt powierzchni dna morza sąsiednie próbki nie różnią się zbyt od siebie. Te właściwości można wykorzystać przy kodowaniu próbek.

Każda z powierzchni testowych została zapisana w pliku binarnym. Każdy z tych plików został następnie poddany kompresji z wykorzystaniem algorytmu LZ77. Rysunek 2 prezentuje wyniki, jakie uzyskano w badaniach eksperymentalnych polegających na kompresji powierzchni testowych z użyciem algorytmu LZ77.

Rys. 2. Stopień kompresji uzyskany w wyniku kompresji powierzchni testowych z wykorzystaniem algorytmu LZ77

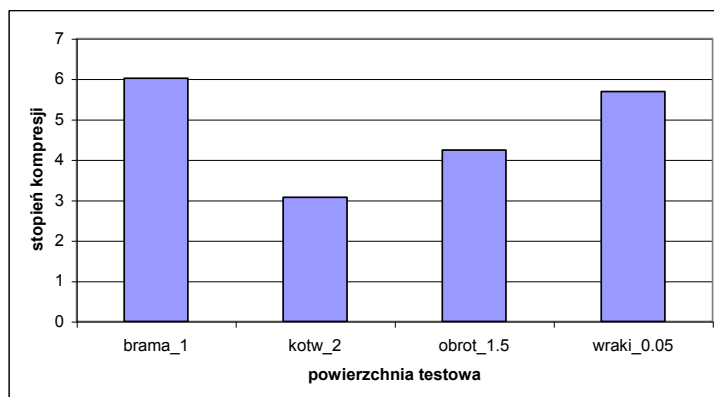
Otrzymany stopień kompresji zawiera się w przedziale od 3:1 do 5:1. Na uzyskany stopień kompresji znaczny wpływ miała liczba pustych (zerowych) węzłów w siatce grid. Powierzchnią najbardziej „podatną” na kompresję jest ‘brama’ (występuje tu wiele zerowych węzłów), najmniej ‘kotwiczowisko’ (nie-wielka liczba zerowych węzłów).

2.2. Metody predykcyjne

W kodowaniu predykcyjnym dokonywana jest predykcja wartości danej próbki, a następnie zamiast kodowania samych próbek, kodowane są różnice między ich wartością a wartością przewidywaną. Podczas rekonstrukcji różnica

ta używana jest do odtworzenia oryginalnej próbki. Istnieje wiele metod kodowania predykcyjnego, które różnią się liczbą próbek używanych przy dokonywaniu predykcji i sposobem dobierania parametrów predykcji (metody statyczne i dynamiczne) [8]. Opracowano wiele algorytmów bazujących na kodowaniu predykcyjnym, m.in.: modulacja delta, DPCM, CCITT, CALIC, PPM, JPEG-LS [1]. Najbardziej rozpowszechnionym algorytmem wykorzystującym predykcję opartą na kontekście (analizie prawdopodobieństwa wystąpienia danego symbolu w zależności od symboli poprzedzających) jest algorytm PPM, przedstawiony w 1984 roku przez Cleary'ego i Wittena [CLE84]. Algorytm PPM, zamiast wyznaczać prawdopodobieństwa wystąpień symboli przed rozpoczęciem kodowania, zmniejsza ilość pracy (szybkość kompresji) i pamięci (zajętość pamięci przez dane) poprzez wyznaczanie kontekstu w trakcie procesu kodowania. Wyznaczane i przechowywane są informacje tylko o tych kontekstach, które wystąpiły w trakcie kodowania. Ograniczony zostaje w ten sposób zbiór przechowywanych kontekstów oraz łagodzony jest problem zajętości pamięci. Popularnym standardem kompresji danych wykorzystującym algorytm PPM jest kompresor RAR.

Pliki binarne, w których zostały zapisane powierzchnie testowe, poddano kompresji z wykorzystaniem algorytmu PPM. Rysunek 3 prezentuje wyniki, jakie uzyskano w badaniach eksperymentalnych polegających na kompresji powierzchni testowych z użyciem algorytmu PPM.

Rys. 3. Stopień kompresji uzyskany w wyniku kompresji powierzchni testowych z wykorzystaniem algorytmu PPM

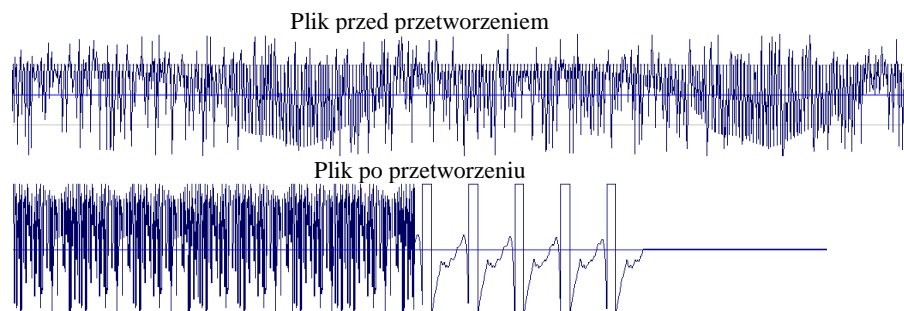
Kodowanie z wykorzystaniem metod predykcyjnych (PPM) daje nieco lepsze rezultaty (wyższy stopień kompresji) od kodowania słownikowego (LZ77). Uzyskany stopień kompresji zawiera się w przedziale od 3:1 do 6:1. Na uzyskany stopień kompresji także znaczny wpływ miała liczba pustych (zerowych) węzłów w siatce grid. Powierzchnią najbardziej „podatną” na kompresję jest ‘brama’, najmniej ‘kotwiczowisko’.

2.3. Reorganizacja pliku binarnego

Plik binarny, w którym zapisana jest powierzchnia to zbiór liczb określających kolejne głębokości w węzłach siatki, gdzie jedna próbka zapisana jest z użyciem 4 bajtów (liczba 32-bitowa). Jeżeli plik binarny rozpatrzmy jako zbiór czteroelementowych liczb, to można zauważyć pewne zależności pomiędzy liczbami leżącymi na tej samej pozycji w kolejnych czwórkach:

- liczby znajdujące się na pozycji 4 są zazwyczaj takie same (40_{HEX});
- różnice pomiędzy kolejnymi liczbami znajdującymi się na pozycji 3 są niewielkie (zazwyczaj różnica wynosi $1 - 4$), często występują wielokrotne powtórzenia tych samych wartości;
- różnice pomiędzy kolejnymi liczbami znajdującymi się na pozycji 2 oraz 1 są znaczne i trudno określić jakiegokolwiek zależności pomiędzy nimi.

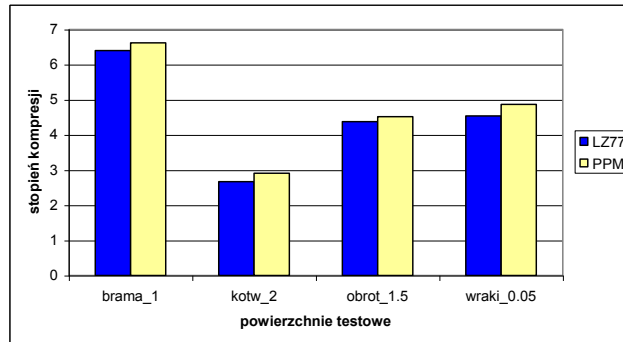
Na podstawie przedstawionych zależności postawiono tezę, że istnieje możliwość zwiększenia efektywności kompresji bezstratnej poprzez odpowiednią reorganizację pliku binarnego. Polega ona na zapisaniu w pliku binarnym co czwartej liczby, zaczynając od pozycji 1, następnie co czwartej liczby, zaczynając od pozycji 2, od pozycji 3 i kończąc na co czwartej liczbie począwszy od pozycji 4. Wykres pliku binarnego przed reorganizacją i po reorganizacji prezentuje rys. 4.

Rys. 4. Wykres pliku binarnego przed i po reorganizacji ('brama_1')

Pliki binarne, w których zostały zapisane powierzchnie testowe, poddano reorganizacji danych a następnie dokonano kompresji z wykorzystaniem algorytmu LZ77 oraz PPM. Rysunek 5 prezentuje wyniki, jakie uzyskano w badaniach eksperymentalnych polegających na kompresji powierzchni testowych z użyciem reorganizacji danych.

Zastosowanie reorganizacji danych dla powierzchni 'brama' oraz 'obrotnica' umożliwiło zwiększenie stopnia kompresji o ok. 10 – 20%, ale dla powierzchni 'kotwiczowisko' oraz 'wraki' nastąpił spadek stopnia kompresji o ok. 5 – 20%. Nieprawdziwa zatem staje się teza, że zastosowanie reorganizacji danych umożliwia zwiększenie stopnia kompresji danych.

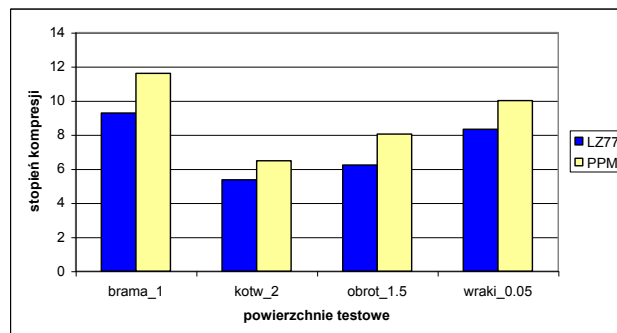

Rys. 5. Stopień kompresji uzyskany w wyniku kompresji powierzchni testowych po reorganizacji danych z wykorzystaniem algorytmu LZ77 oraz PPM

2.4. Różnicowy zapis danych

Różnice głębokości pomiędzy sąsiednimi próbkami w strukturze grid wynoszą zazwyczaj poniżej jednego centymetra, rzadziej kilka centymetrów. W trakcie badań postanowiono sprawdzić czy zapisywanie owych różnic zamiast rzeczywistych wartości głębokości umożliwi zmniejszenie informacji, którą należy przechować, a co za tym idzie spowoduje zwiększenie stopnia kompresji. Przyjęto następujący sposób zapisu danych: pierwsza głębokość w każdym wierszu jest zapisywana w sposób bezpośredni, a następnie są zapisywane różnice pomiędzy kolejnymi głębokościami. Na tym etapie nie występuje zmniejszenie ilości danych (zapisujemy zawsze liczby 4-bajtowe). W dalszej kolejności wykonujemy kompresję plików z wykorzystaniem algorytmu LZ77 i PPM. Rysunek 6 prezentuje wyniki, jakie uzyskano po kompresji powierzchni testowych z wykorzystaniem zapisu różnicowego.

Zastosowanie zapisu różnicowego danych umożliwiło zwiększenie stopnia kompresji o ok. 50 – 100% w stosunku do poprzednich metod. Uzyskany stopień kompresji zawiera się w przedziale od 5:1 do 12:1.

Rys. 6. Stopień kompresji uzyskany w wyniku kompresji powierzchni testowych z użyciem algorytmu LZ77 oraz PPM z wykorzystaniem zapisu różnicowego

2.5. Zmodyfikowany różnicowy zapis danych

Pomiary głębokości wykonywane z użyciem sondy wielowiązkowej charakteryzują się dokładnością powyżej 1 cm. Na podstawie tych pomiarów w wyniku interpolacji tworzona jest struktura grid. Możemy przyjąć, iż struktura ta przechowuje dane o kolejnych głębokościach z dokładnością do 1 mm. Ponieważ różnica pomiędzy kolejnymi wartościami jest niewielka, możliwe jest ich zapisanie za pomocą liczby 1- lub 2-bajtowej. Przyjęto następujący sposób zapisu danych: punkty, w których nie określona jest głębokość (wartość wynosi 0) zapisujemy jako liczbę 1-bajtową. Pierwszą określoną wartość głębokości w każdym wierszu zapisujemy bez zmian (4 bajty). Dla kolejnych punktów wyliczamy różnicę pomiędzy analizowanym punktem a jego poprzednikiem z dokładnością do 1 mm, przekształcając ją następnie w liczbę całkowitą (stosując zmianę skali). Uzyskany wynik zapisujemy z użyciem 1 bajta (gdy wartość mniejsza jest od 255) lub dwóch bajtów (w pozostałych przypadkach). Poniżej przedstawiono uproszczony algorytm zapisu danych:

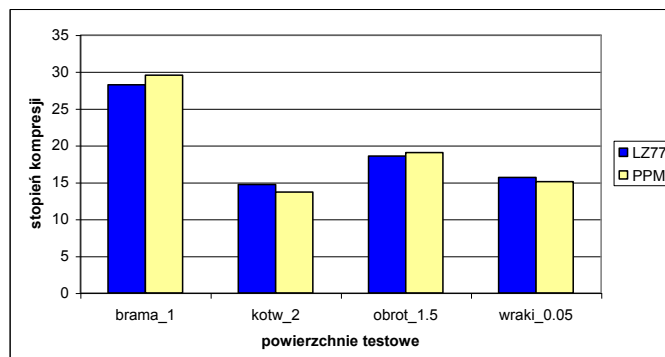
- dana jest struktura grid o rozmiarze $M \times N$ punktów (*data*),
- ustaw *znacznik* = 0,
- dla każdego wiersza (*x*):
  - dla kolejnych wartości w wierszu (*y*),
  - jeżeli $data(x,y) = 0$, to zapisz 0 (1 bajt); ustaw *znacznik* = 0,
  - jeżeli $data(x,y) \neq 0$, to:
    - * jeżeli *znacznik* < 0, to $róznica = (bajt)(data(x,y) - data(x,y-1) * 1000)$;
      - jeżeli $róznica < 256$, to zapisz *róznica* (1 bajt),
      - jeżeli $róznica > 255$, to zapisz *róznica* (2 bajty);
    - * jeżeli *znacznik* = 0, to zapisz $data(x,y)$ (4 bajty); ustaw *znacznik* = 1;
  - ustaw *znacznik* = 0.

Kompresje danych uzyskujemy w dwóch etapach: w trakcie zapisu danych wszelkie wartości zerowe zapisywane są z użyciem jednego bajta (poprzednio wszystkie dane były 4-bajtowe), wartość różnicy pomiędzy kolejnymi punktami zapisywane są z użyciem zazwyczaj 1, czasem 2 bajtów; uzyskujemy dzięki temu niemal 4-krotne zmniejszenie objętości pliku danych; zapisane dane w wyniku kompresji ulegają dalszej kompresji ok. 6-krotnie.

Rysunek 7 prezentuje wyniki, jakie uzyskano w kompresji powierzchni stowych z wykorzystaniem zmodyfikowanego zapisu różnicowego.

Zastosowanie zmodyfikowanego zapisu różnicowego danych umożliwiło znaczne zwiększenie stopnia kompresji – uzyskany stopień kompresji zawiera się w przedziale od 14:1 do 30:1. Na uzyskany stopień kompresji pewien wpływ ma liczba pustych (zerowych) węzłów w siatce grid. Powierzchnią najbardziej „podatną” na kompresję jest ‘brama’ (występuje tu wiele zerowych węzłów), najmniej ‘kotwicowisko’ (niewielka liczba zerowych węzłów).

Rys. 7. Stopień kompresji uzyskany w wyniku kompresji powierzchni testowych z użyciem algorytmu LZ77 oraz PPM z wykorzystaniem zmodyfikowanego zapisu różnicowego

Podsumowanie

Objętość plików binarnych zawierających dane opisujące kształt powierzchni dna morza może być znaczna. Zastosowanie metody kompresji bezstratnej umożliwia zmniejszenie objętości danych, przy zachowaniu pełnej informacji o ukształtowaniu. Wykorzystanie powszechnie stosowanych algorytmów kompresji (LZ77 oraz PPM) umożliwia ok. 4-krotne zmniejszenie rozmiaru plików. Wykorzystując sposób organizacji danych zapisanych w strukturze grid oraz właściwości liczb opisujących kolejne pomiary opracowano zmodyfikowaną metodę zapisu różnicowego danych, co przy dodatkowym wykorzystaniu algorytmów kompresji (LZ77, PPM) umożliwia uzyskanie stopnia kompresji na poziomie 20:1.

Dzięki opracowanej metodzie możliwe jest znaczne zmniejszenie liczby danych niezbędnych do opisanego ukształtowania powierzchni dna morskiego większych obszarów, przy zachowaniu pełnej informacji.

Literatura

1. Drozdek A., *Wprowadzenie do kompresji danych*. Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 1999.
2. Heim K., *Metody kompresji danych*. Wydawnictwo MIKOM, Warszawa 2000.
3. Khalid S., *Kompresja danych – wprowadzenie*. Wydawnictwo RM, Wydanie I, Warszawa 2002.
4. Maleika W., *Adaptive Compression of Real Data Describing Sea Bottom using DCT*. Advanced Computer Systems, Szczecin 2001.
5. Maleika W., Forczmański P., *Wavelets in adaptive compression of data describing sea-bottom*. Advanced Computer Systems, Mielno 2002.

6. Maleika W., *Kompresja danych opisujących kształt powierzchni dna morza z wykorzystaniem algorytmu analizy składowych głównych – KLT*. X Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Techniczna ‘Inżynieria Ruchu Morskiego’. Szczecin 2003.
7. Nelson M.R., *LZW data compression*. Dr. Dobb’s Journal, October 1989.
8. Skarbek W., *Multimedia – algorytmy i standardy kompresji*. Akademicka Oficyna Wydawnicza PLJ, Warszawa 1998.
9. Ziv J., Lempel A., *A Universal Algorithm for Data Compression*. IEEE Transactions on Information Theory, 1977.

Recenzenci

dr hab. inż. Cezary Szpecht, prof. AMW
prof. dr hab. inż. Andrzej Stateczny

Adres Autora

dr inż. Wojciech Maleika

Politechnika Szczecińska
Wydział Informatyki
ul. Żołnierska 49
71-210 Szczecin

wmaleika@wi.ps.pl